ANTROJI DALIS

DRAUGAS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement 1994 m. balandžio mėn. 9 d. / April 9, 1994 Nr. 69(14)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Valstybinio „reketo" šalis

Yra tik du plėšikai: nusikaltėliai ir valdžia.
F. Bastiat (1846 m.)

„Reketas — prievartavimas, gąsdinimas, smurtas, šantažas, vykdomi gangsterių (lietuviškai: banditų) gaujų". (*Tarptautinių žodžių žodynas*, p. 652).

Negana to, kad Lietuvos žmonių realus darbo užmokestis, palyginus su 1989-aisiais metais, besudaro tik 32 procentus, t.y. nukrito daugiau kaip tris kartus, kad pramonės produkcijos apimtys besudaro tik 35 procentus 1989-ųjų ir bedarbystė tapo greta vaikščiojančia šmėkla, žmogus kiekviename žingsnyje dar patiria ir valstybinį lupikavimą, prievartavimą ar smurtą. Ir baisiausia, kad žmogų spaudžia visi smurtautojai: banditų gaujos, valstybinių įstaigų, savivaldybių ir valstybinių instancijų valdininkai, bankai ir monopolistinės aptarnavimo įmonės. Sakyčiau, kad baisiausias ir viską žlugdantis yra valstybinis, valstybinių instancijų ir valdininkų plėšikavimas. Įmonės, verslininkai, piliečiai turi sumokėti sunkiai pakeliamas įstatymines duokles (mokesčius) ir dar apsimokėti valdininkams už leidimą, sprendimą, netrukdymą. Kitaip nepajudėsi iš vietos! Kaip išgyventi, į ką beatsiremti žmogui?

Rodos, valstybė egzistuoja tam, kad gintų žmonių teises ir rūpintųsi žmonių gyvenimu. Taip turėtų būti: apie tai nuolatos postringauja politikai. Tokius pažadus duoda partijos savo rinkiminėse programose ir kalbose. Taip dirbti prisiekia visi išrinktieji (žmonių pasitikėjimą ir įpareigojimus gavusieji) ir vyriausybės nariai:

„Prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai;

prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientisumą;

prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei."

Ar tai ne didžiausia patyčia iš priesaikos, iš rinkėjo ir iš ŽMOGAUS apskritai?

Kas tuos pažadus, tas priesaikas atsisėdęs kėdutėje beprisimena ar vykdo? Rodos, kad prieš užimdami kokį postelį buvo visai ne tie žmonės. Rodos, jie matė realią būseną, jiems rūpėjo žmogus, jie turėjo vilčių ištaisyti klaidas, pašalinti negeroves.

Koks šėtonas apsėda tame mažame tarpsnelyje — nuo dar tik einančio užimti kėdutę ir jau užėmusio? Ką su žmogumi padaro valdžia?

Juk dar Nepriklausomos Lietuvos priešaušryje mūsų tautos poetas Maironis rašė: „Visų šios dienos nelaimių priežastis yra ta, kad žmonėse sąžinės maža. Mūsų biurokratai mus skriaudžia ir kankina, nes jie sąžinės neturi. Vieni, gavę viršų ant kitų, vėl daro tą patį. Iš to tiktai viena pasekmė, kad vietoje vieno skriaudiko stoja kitas."

Vieni plėšikauja nepaisydami įstatymų, kiti gi pagal įstatymus. Ir visai nežinia, katrie baisesni. Nusikaltėlių žmogelis gali kaip nors išvengti, galų gale jie dažniau apiplėšinėja turtinguosius ar kaip nors „juodai" uždirbusius. Kai jie nežudo ir nekankina, jie atlieka šiokį tokį „svieto lygintojų" vaidmenį. Ne, nenoriu jų veiklos pateisinti, tik noriu pasakyti, kad retai kada nuo jų nukenčia neturtingieji. Valstybinė valdžia gi plėšikauja įstatymiškai. Ji daugiausia apiplėšia sąžiningiausius ir mažiausiai pasiturinčius (turtingesnieji arba nemoka, arba išsiperka). Rodos elementariausias žmogiškumas reikalautų neprievartauti mokėti mokesčių tų, kurių pajamos neviršija realaus minimalaus gyvenimo lygio. Ar kas gali pragyventi, gaudamas LR Vyriausybės nustatytąją minimalią algą (50 litų)? Juk tas Vyriausybės nustatytasis minimalus gyvenimo lygis (MGL = 48 litai) yra visai nerealus. Pats ponas Premjeras tą pripažįsta. Kalbėdamas spalio mėnesį Seime „Dėl minimalaus gyvenimo lygio ir darbo užmokesčio", jis pasakė: „Nedera kelti klausimo dėl realaus MGL nustatymo, nes nėra lėšų. Realus MGL turėtų būti 144 litai. O minimali mėnesinė alga — 160 litų. Tam reikėtų apie 230 mln litų kiekvieną mėnesį. Bet tokių lėšų neturime. Vyriausybė pagal finansines galimybes sieks pamažu pereiti prie realaus MGL nustatymo (pagal minimalų vartojimo krepšelį) ir tuo remdamasi didinti darbo apmokėjimą bei valstybės socialinę paramą šeimoms." Na, neturime, bet žmonėms juk reikia gyventi. Tad kaip kitaip jei ne reketavimu galima pavadinti tokį reiškinį: vyriausybė nustato niekaip nepagrįstą tris kartus mažesnį už realų MGL ir nuo tų skurdžių pajamų atima mokesčius. Daug kartų, ir ne tik svarstant įstatymą, kalbėjau Premjerui, Prezidentui, Seime, kad toks apmokestinimas ne tik nedoras, bet ir papildomų pajamų Valstybės biudžetui neduoda. Daugiau tenka sumokėti buhalteriams už apskaičiavimus, nei surenkama lėšų. Tuo pačiu metu vargingiausieji žmonės patiria papildomą nuoskaudą. Ne, įstatyme liko: pajamų mokestį privalo mokėti visi žmonės, gaunantieji daugiau kaip 0.8 MGL, t.y. daugiau kaip 40 litų. „Nuolaida" daroma invalidams: pirmos grupės invalidai privalo mokėti pajamų mokestį, kai gauna daugiau kaip 1.1 MGL, t.y. daugiau kaip 53 litus, atitinkamai antros grupės — 1.0 MGL ir trečios grupės — 0.9 MGL. Argi ne ciniška daryti tokias „nuolaidas"? Ar čia ne bjauriau už reketą? Banditai bent jau atima, neaiškindami, kad jie yra humaniški ir daro tai paties žmogaus labui. Rodos visiems akivaizdu, kad mokesčių, įvairiausių mokėjimų ir permokėjimų, biurokratinio spaudimo ir kyšių davinėjimo našta jau visiškai nepakeliama. Juk per tai sunyko gerai pradėję verslus mūsų kooperatyvai, juk per tai žlunga pramonės ir žemės ūkio gamyba, juk didele dalimi per tai nėra investicijų technologijoms atnaujinti. Deja, valdžiai, kuri prisiekė „visomis išgalėmis tarnauti Lietuvos žmonių gerovei", tas neberūpi. Vis didinami ir didinami mokesčių tarifai, vis nauji ir nauji mokesčiai sugalvojami (pridėtosios vertės, žemės, turto, kelių, nuosavybės, komunalinių paslaugų, teisinių aktų, turto, kelių, nuosavybės, komunalinių paslaugų, teisinių aktų įforminimo...). Pastaruoju metu priimtas prekyviečių mokesčio įstatymas. Galima sutikti, kad toks mokestis būtų. Bet ir sąlygos prekybai prekyvietėse turi būti sudarytos. Kitaip, už ką gi mokestis. Juo labiau, kad turguose mokesčius vieni jau renka. Jei valdžia negali apginti žmonių nuo tų rinkėjų, tai turėtų bent jau gėdytis imti antrąjį mokestį.

Atkakliai siekėme, kad akcizų mokestį pakeitęs pridėtosios vertės mokestis būtų ne 18, o 13 procentų. Ne — negalima mažinti — reikia sveikatos apsaugai, socialinei paramai, kultūrai ir švietimui, teisėsaugai ir policijai (civilinei tvarkai palaikyti). Ne, niekada nesakoma, kad svarbiausioji reikmė yra pačių valdininkų išlaikymas. Juk daugelio sąmonėje vis dar neįveikiamai tvirta samprata: valstybė tai ir yra ne kas kitas kaip prezidentas, vyriausybė, na, ir žinoma, jiems tarnaujantis biurokratinis aparatas (nomenklatūra).

Apie tai akivaizdžiai byloja 1994-ųjų metų LR Valstybinis biudžetas. Nepaisant palyginimais su daugelio šalių biudžeto išlaidų struktūra, skaičiais ir analize pagrįstų argumentų LDDP dauguma balsavo už valstybės valdymo išlaidų padidinimą (palyginant su 1993 m.) daugiau kaip keturis kartus, kai išlaidos socialinei apsaugai auga 2.4 kartus, kultūrai ir švietimui — 2.9 kartus, žemės ūkiui apie 2 kartus. Tokių didelių valdymo išlaidų nepasisekė aptikti nei vienoje valstybėje (Lietuvoje — daugiau kaip 9 procentai visų Valstybės biudžeto išlaidų, Austrijoje — 5.4 proc., JAV — 7.4 proc., Prancūzijoje — 5.5 proc., Norvegijoje ir Švedijoje po 4.9 proc., Estijoje — 5.8 proc., Latvijoje — 6.1 proc.). Tuo tarpu žmonių gyvenimo lygis ir bendra vidaus produkto (BVP) apimtis Lietuvoje krenta smarkiau kaip kaimyninėse šalyse.

Galiu suprasti, kad LDDP apologetai, siekdami žūt būt ilgiau pasėdėti kėdutėse, neturintys kur dėtis, apleidę valdiškąsias kėdutes, negirdėdami argumentų, paklusniai kelia rankas, palaikydami savo Vyriausybės nemotyvuotus sprendimus. Tačiau negaliu suprasti, kaip garbingo amžiaus sulaukę ir garbingais žmonėmis garsėję mokslo ir meno žmonės taip lengvai gali dergti savo vardus. Juk nusikaltimas nesumažėja, o padidėja, kai jis grupinis. Ne, negaliu pasakyti, kad dešinioji opozicija norėjo iš esmės pasižiūrėti į 1994-ųjų metų Valstybės biudžetą. Daugeliui jų irgi ne žmogus, ne Lietuvos ateitis, o tik politinis triukšmelis ir valdiškos kėdelės terūpi. Apie tai byloja tie patys balsavimo dėl 1994-ųjų metų biudžeto rezultatai (didelė dalis tos pusės Seimo narių tiesiog nedalyvavo balsavime, lyg tai būtų trečiaeilis klausimas).

Seniai yra žinoma, kad tokiais pereinamaisiais (reformų) laikais neįmanoma išvengti korupcijos ir abiejų rūšių, neįstatyminio (banditų) ir įstatyminio (valdžios), plėšikavimo. Ir nėra kito būdo kovoti su valdininkų piktnaudžiavimu kaip drastiškai mažinant jų skaičių. Valdininkų gausa pavojinga ne tiek dėl to, kad jie neproduktyviai sunaudoja dalį nacionalinių pajamų, bet daugiau dėl to, kad suveši biurokratizmas ir korupcija, daromos kliūtys žmonių veiklai, žlugdoma žmonių darbinė, doros ir teisingumo motyvacija. O tai jau ženklina grįžimą į sovietinę neveiklos motyvaciją su smarkiai padidėjusiais ekonominių nusikaltimų mastais.

Kazimieras Antanavičius

Šiame numeryje:

Ekonomistas Kazimieras Antanavičius apie valstybinius mokesčius • Pokalbis su Aleksandru Kučiūnu • Julijos Švabaitės apsakymas • Lietuvos užsienio politika ir mes • Jono Basanavičiaus tautosakos biblioteka • Vytauto V. Landsbergio eilėraščiai • Rybakovo „Arbato vaikai" • Raimundo Katiliaus koncertas Čikagoje • Naujos knygos

Nusileidus operos uždangai

Su muziku Aleksandru Kučiūnu kalbasi Stasys Baras

Aleksandras Kučiūnas 1947 metais pokario Vokietijoje, Tuebingen'e.

Aną dieną prisiminiau, jog maestro Kučiūnui šių metų balandžio 15 dieną sueina „jaunatviški" aštuoniasdešimti metai. Nutariau jį aplankyti ir pasišnekėti. Aleksandras Kučiūnas, galima sakyti, yra tikras čikagietis, nors ir buvo trumpam laikotarpiui išvykęs į tolimą Washington'o valstiją. Čikagos lietuviai jį prisimena iš daugybės koncertų ir Lietuvių Operos pastatymų: jis dirigavo ir kartais režisavo net 15 operų (52 spektaklius), dirigavo tris koncertus su simfoniniu orkestru, įskaitant 1965 metais Verdi Requiem ir Kazio Bradūno - Bruno Markaičio kantatą „Vilniaus varpai". Be minėtos lietuviškos veiklos jis buvo daugelį metų dirigento pavaduotojas Čikagos Lyric operoje, kur turėjo progos pažinti ir dirbti su pasaulinio garso dirigentais bei operos dainininkais. Kai prisėdom prie kavos puoduko, aš jį ir klausiau:

— *Gyvendami kasdienį savo gyvenimėlį, dažniausiai žvelgiame į priekį, rūpinamės rytojumi, bet senėdami vis dažniau ir dažniau atsigręžiam į praeitį. Kas tau dabar šautų į galvą prisimenant senąsias dienas Čikagoje?*

— Gal pasirodys keista, bet atmenu panašią kaip nūnai situaciją. Sėdėjome kitada su Vladu Jakubėnu Čikagos Jaunimo centre prie kavutės ir šnekėjomės apie ne itin malonų muzikos mokytojo užsiėmimą. Kompozitorius Jakubėnas, paprastai santūrus, neaimanuojantis žmogus, staiga nei iš šio, nei iš to pradėjo šitaip samprotauti: jeigu, girdi, Lietuva tebebūtų laisva, nepriklausoma, mes visi, be abejo, gyventume šiandien tėvynėje, o jis, kompozitorius, tikriausiai profesoriautų Kauno ar Vilniaus konservatorijoje, būtų sukūręs nemažai muzikos veikalų ir, ką gali žinoti, gal net ir operą būtų parašęs. Paskui žvilgtelėjo į mane ir tarė:

„Tau emigracijoje pasisekė".

„Kaipgi tai", nustebau. „Juk ir man tenka mokytojauti, vargti su mokinukais, nemėgstančiais rimtos muzikos".

„Taip tai taip, bet pats dirbi ir su opera. Ne tiktai mūsų lietuviškąja, bet net ir su didžiąja Lyrine Čikagoje. Drįsiu paklausti, kame tavo pasisekimo paslaptis?"

Ilgai negalvojęs, atsakiau jam anglišku priežodžiu: „I was at the right place at the right time".

Bet šiandien žinau, kad buvimas reikiamoj vietoj reikiamu laiku nėra jau toks paprastas dalykas. Reikia pastangų, užsitarnavimo. Va, pavyzdžiui, Vokietijoje po karo Lietuvos operos veteranai ieškojo dirigento statomam „Sevilijos kirpėjui". Ragino ne vieną mūsų muzikų — visi atsisakė. Aš nepabūgau vargingos kelionės iš Tuebingen'o į tolimą Detmold'ą bei kitokių nepatogumų. Vėliau tais pačiais 1947 metais važiavau diriguoti „Coppelios" mūsų baleto artistams. Lygia greta išvažinėjau kone visus DP lagerius su lietuviais dainininkais.

Norėčiau pratęsti šitokias mintis.

Atsimenu, Stasy, kaip ir pats važinėjai kas savaitę net po keliskart iš Gary miesto į Čikagą lavinti balso ir mokytis dainų repertuaro. Ir ne tu vienas. Mūsų sopranas, mieloji Dana Stankaitytė, atlikusi aštuonių valandų darbą saldainių gamykloje, atskubėdavo repeticijų į miesto centrą; kaip šiandien matau Joną Vaznelį, sužeistą vadinamoje „springsinėje" (spyruoklių dirbtuvėje) ir su apRištu kaklu, bet vis dėlto nepraleidžiantį progos dainuoti. Panašiai ir linksmasis Algirdas Brazis ir daugelis kitų. Ir ne tik solistai, choro nariai (Alice Stephens ir Alfonso Gečo lavinami) irgi aukodavo savo laisvalaikį.

Galiausiai ir mūsų publika.

Atsimeni, kaip tautiečiai, nelyg į atlaidus, traukė autobusais (automobilių tada dar neturėjo) į lietuviškus koncertus, dramos spektaklius, operas... Sakyčiau, visi jautė būtiną reikalą dalyvauti išeivių kultūriniame sąjūdyje. Visi buvome reikiamoj vietoj reikiamu laiku!

— *Kas labiausiai įstrigo tavo atmintyje, dalyvaujant lietuvių muzikinėje veikloje?*

(Nukelta į 4 psl.)

1951 metais Čikagoje: (iš kairės) muzikas Aleksandras Kučiūnas ir solistai Prudencija Bičkienė-Jokūbauskienė, Ipolitas Nauragis, Sofija Adomaitienė, Stasys Baras.

Lietuvos užsienio politika ir užsienio lietuviai

JONAS PABEDINSKAS

Oleg Grinevsky, Rusijos ambasadorius Švedijai, pasakojo (*Newsweek*, 1993 m. lapkričio 22 d.), kaip jis matė nepaprastą Sovietų kariškių nusivylimą, kada Gorbačiovas 1990 metų pabaigoje Paryžiuje pasirašė nusiginklavimo sutartį su Vakarais. Kai Grinevsky, kuris padėjo tą sutartį paruošti, dėl to džiaugėsi, tai generolas Dmitri Yazov taip jam pasakė: „Ko tu taip džiaugies? Aukščiausioji Taryba nepatvirtins tos tavo sutarties. Mes ją užblokuosime. Pagalvok, ką mėgini atiduoti. Mūsų pajėgos Vidurio Europoje yra stipriausios istorijoje. Tik nutarkime, ir jos pajudės, kaip nesulaikoma banga, iki Lamanšo (Anglijos sąsiaurio). Jie gal mus bombarduos atominiais ginklais, tai nesvarbu. Tankai eitų pirmyn. Išlikę kariai žygiuotų. Juk kokius karius turime! Ir jūs norite jais atsikratyti. Prisiekiu, būsite už tai teisiami. Ne tik istorijos. Teisiami būsite mūsų teismų [...] mes pralaimėjome Trečiąjį pasaulinį karą be šūvio".

Gorbačiovo ir kitų komunistų reformatorių Sovietijos „išdavimą" mėgino atitaisyti Kremliaus pučas, bet kariuomenė visgi atsisakė padėti grįžti į Brežnevo laikus, nepaisant kai kurių kariškių privačių ir viešų kitoniškų pasisakymų.

Tie militarizmo ir imperializmo pavojai iš Rytų tačiau buvo ir dar ilgokai bus. Ypač jei Rusijos ekonomija stipriai pablogės. Tad ir tokiems žirinovskiams gali pasisekti įsitvirtinti ar net vadovauti, kas, žinoma, mums nieko gero nežada. Visokių priešiškų mums nusiteikimų buvo, yra ir bus įvairiuose kaimyninių kraštų sluoksniuose. Juos vertinti turime ne kaip tas zuikis, šaukdamas, kad „dangus griūva", bet šaltai ir apgalvotai. Ypač verta išklausyti samprotavimus tokių politikų, kurie turi tiesioginį patyrimą,

Jonas Pabedinskas

Vytauto Maželio nuotrauka

bendraujant su kaimynais. Tačiau tokių, kurie nepasiduoda pigiai pagundai paveikti mus, kad iš baimės mes apie nieką kitką rimtai negalvotume kaip tik apie pavojus.

Tai, žinoma, nereiškia, kad neturime dėl to žvaliai budėti. Budėti todėl, kad, kaip Vytautas Landsbergis yra išsireiškęs, komunizmas buvo tik drabužėlis Rusijos imperializmui. Po kaimynų Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo, užsienio lietuviai naiviai atsiduso ir, draugiškai nusiteikę jų atžvilgiu, laukė gerų santykių su jais. Budėti reikia ir todėl, kad Bosnijos atveju matome, kokia neefektyvi gali būti europiečių ir iš viso vakariečių karinė galia ir valia, kada reikia gelbėti žmones nuo smurto. Amerikos konservatorių politikas Jack Kemp išsireiškė, kad jei pasaulyje būtų nugalabyta dešimtis tūkstančių banginių per metus, tai London'e, Frankfurt'e ir Washington'e į gatves pasipiltų demonstrantų minios. Dabar, kada buvusios Jugoslavijos regione nužudyta dešimt kartų daugiau žmonių, beveik nesuvirpėjo ir ta „jautrioji" ekologinė ir humaniška vakariečių sąžinės kairioji pusė.

Profesorius Vytautas Landsbergis labai įžvalgiai pasisakė apie išorines Lietuvai grėsmes per 1993 metų Mokslo ir kūrybos simpoziumą JAV (*Draugo* kultūrinis priedas, 1994 m. sausio 8 d.). Tai Rusijos noras ir vėl sudaryti „nepriklausomų valstybių sandraugą" ir Vakarų prorusiška politika: „Rusijos propagandinės galimybės įkalti į Vakarų politinį diplomatinį žodyną tam tikrus žodžius ir terminus yra šimtus kartų didesnės negu mūsų, tuo labiau, kad mūsų dabartinės diplomatijos ar užsienio diplomatijos pastangų šioje srityje nematyti". Jis suminėjo ir keletą vidinių nepriklausomybei grėsmių Lietuvoje, jų tarpe dabartinės valdžios pagarbos stoką daugiamintiškai spaudai ir informacijai. Kai kam pasirodytų, kad profesorius nesuminėjo dar dviejų labai svarbių grėsmių: krašto ūkio prastą būklę ir tarpusavio pjautynes. Vien dėl šitų priežasčių galime kaimynams pasirodyti bejėgiai ir nesubrendę galėti džiaugtis visiška nepriklausomybe. Tokia nuomonė daug kur yra apie Kaukazo ir Sibiro respublikas.

Amerikoje vyksta vieši debatai, kaip elgtis su Rusija, ir matyti rimtų, kad ir skirtingų ta tema nuomonių. Radek Sikorski, buvęs Lenkijos gynybos viceministras, kritiškai pasisakė apie Clinton'o Taikos partnerių planą (*The Wall Street Journal* 1994 m. sausio 17 d.). Nepaisant to, jis siūlo jį priimti, nes sakoma, kad tai NATO programa, tik kitokiu vardu pavadinta. Tačiau Vidurio Europa turi būti nusivylusi labiausiai dėl pateikiamų priežasčių jos nekviesti į NATO. Lord Carrington pasisakė prieš, kadangi „Pirma, tas vestų prie rusų geroko nesaugumo jausmo... Antra, nemažai NATO narių nebūtų per daug patenkinti, jei reikėtų garantuoti tariamą Lenkijos ir kelių kitų valstybių neliečiamumą". Pagal Sikorski, tas išsireiškimas — „tariamas" mums daug pasako apie Vakarų ryžtą ateiti į pagalbą Europos naujosioms demokratijoms. Jis mano, kad toks svyravimas nepadeda Vidurio Europos stabilizacijai, nes ten jau pradeda kilti gynybos išlaidos. „Taikos partnerių planas buvo neblogas, kada jis buvo sugalvotas. Rusų šovinizmui įsisiūbuojant, laikas eiti ta linkme toliau".

Tokie kaip Owen Harries teigia, jog be reikalo NATO yra stumiamas į Rytus, nes tai tik pykina rusus, kelia naujo šaltojo karo galimybes ir erzina pačius jo narius. RAND instituto žmonės atvirkščiai — siūlo tai daryti, tvirtindami, kad tada stabilizuotųsi Rytų Europa ir būtų išvengta tokių kraujo pralaimėjimo padėčių, kaip dabar matome Balkanuose. Daug kas laiko JAV užsienio viceministrą Strobe Talbott dideliu rusofilu ir bent praeityje Rusijai pataikavusiu. Jis yra prezidento draugas nuo studijų Anglijoje laikų ir turi didelę įtaką Washington'e. Užtat įdomu buvo pastebėti, kad neseniai neva pasikeitė JAV vyriausybės nusiteikimas Rusijos atžvilgiu.

Paprastai gerai informuotas *Washington Post* (1994 m. vasario 5 d.) sako, kad „Clinton'o vyriausybė nukreipia savo dėmesį nuo Rusijos neaiškių vidaus reikalų ir imasi atsižvelgti į Rusijos sunkius santykius su savo kaimynais, ypač Ukraina, — taip pasisakė aukšti pareigūnai". Toliau pasirodo, kad Baltųjų rūmų pasitarime buvo nutarta pakeisti Amerikos požiūrį ekonominės pagalbos Rytuose atžvilgiu. Washington'as nebespaus kitų valstybių, kad tos lengvai duotų paskolas Rusijai.

Šis sprendimas baigia laikotarpį, kada Amerika mėgino paveikti Rusijos politiką idant padėtų Jelcinui. Tuo pačiu metu tie pareigūnai yra susirūpinę dėl galimų problemų, surištų su Rusijos intervencija užsienyje. Net liberalūs rusų valdžios žmonės yra pasisakę už natūralias įtakų sferas palei Rusijos sienas. „Ekonominės grumtynės bus ilgos ir kietos Rusijoje. Mums reikia pasižiūrėti į dienos klausimus. Mes esame griežtai nusistatę prieš rusų įtakos sferas" — pasakė aukštas JAV pareigūnas. „Jei 1993 buvo Rusijos metai, tai 1994 metai yra mums Ukrainos metai", ir pareigūnas pridėjo, kad, vyriausybės nuomone, ateityje Rusija sugyvens su Baltijos valstybėmis ir nepriklausoma Ukraina. Ne taip aišku, kaip bus su pietinėmis respublikomis.

Kada yra tokių nuomonių skirtumų, tai atrodo, kad Amerikoje ir Vakarų Europoje yra šiek tiek galimybių veikti šalių vyriausybių ir viešąsias nuomones. Ypač Amerikoje. Šituo atveju galėtų pasitarnauti užsienio lietuviai.

Jie patys tačiau turi nemažai problemų. Lietuviškos spaudos ir radijo grafomanijos bangos nuolat plauna išeivijos smegenis. Kada dešimtmečiais turėta vienas pagrindinis tikslas — Lietuvos nepriklausomybė, tai patriotinių kalbėtojų paprasti, bet uždegantys žodžiai daug padėjo. Dabartinė situacija tačiau yra radikaliai pasikeitusi. Užtat negerai, kad išeivijos politinę nuomonę dažnai formuoja banalūs bačkininkai. Padarę teisingas ir jų užsitarnautas pastabas buvusiems komunistams ir LDDP valdžios žmonėms, išeiviai turi neužmiršti, kad apie juos per balsavimus pasisakė ne tik oponentai, bet ir visi Lietuvos piliečiai. Kad ir ieškodami tiesos ir teisybės, neturėtume užmiršti, kad Lietuvai, kaip valstybei, reikia kartu spręsti keletą pamatinių problemų. Be susikalbėjimo mums gresia dideli pavojai iš kaimynų. Turėtume leisti Lietuvoje daryti skirtumą tarp sadisto stribo ir komunistų partijos nario, kuris dar tiki marksizmu. Tarp komunizmo atsisakiusio darbiečio ir kito, kuris apgailestavo, kas įvyko. Neužmiršdami savų principų ir nusistatymų, užsienio lietuviai neturėtų pasitenkinti teisingomis pastabomis apie buvusius komunistus ir nukentėjusiuosius, bet ir pagalvoti, kas išeina iš tautos kiršinimo, iš politinio vienas kito dergimo, kada dar sadistai vaikšto laisvi gatvėmis. Atrodo, kad užsienio lietuviai, tiesiogiai mažiausiai nukentėję nuo komunistų, kone labiausiai šaukiasi dangaus keršto prieš tuos, kuriuos dauguma tautiečių toleruoja. Nemanau, kad užsienio lietuviai turi teisę apsivilkti teisėjo toga visų tautiečių atžvilgiu, nes nepergyveno ten to košmaro. Šitoje pusėje mums buvo ir palyginti per lengva gyventi, ir per lengva dabar teisti.

Prisipažinkime, kad šiandien neužtenka žavėtis patriotiniais, bet daug nepasakančiais šūkiais. Ateina sunkūs išmintingiems lietuviams laikai, nes pavojuje demagogai nustelbia protingą galvojimą. Laimei, turime savo tarpe, kad ir saujelę gerai informuotų bei rimtai galvojančių ir spaudoje pasisakančių, kuriuos politiniais klausimais norėtųsi dažniau išgirsti.

Turime taip pat bekylantį politiniuose nusiteikimuose skirtumą tarp Bendruomenės, ALT'o, Lietuvos vyriausybės ir opozicijos. Pirmiausia reikia tas nuomones suderinti bent pamatinėse pozicijose. Užsienio lietuviai turėtų ir galėtų padėti rasti bendrą kalbą, o ne būti dar vienas akstinas rietenoms. Amerikoje matyti nesantaika tarp respublikonų ir demokratų vidaus politikos reikaluose, užsienio politikoje tačiau valstybės prezidentas įtraukia ir opozicijos vadus į savo svarstybas bei sprendimus. Pastarieji svarbių reikalų ar pavojų akivaizdoje palenkia savo partinius siekius bendram labui. Tada susitarus visas kraštas remia prezidento svarbiausius užsienio politikos siekius. Čia mūsų

(Nukelta į 4 psl.)

Julija Švabaitė

Viešnia iš šiaurės

Šilinis jau vilkosi šventadieninį švarką.

— Tai kur dabartės?

— Eisiu pas Mikalauską.

— Pas Mikalauską? — plestelėjo rankom Šilinienė. — Tą šaipūną? Jis tik ir ieško progos iš tavęs pasijuokt. Atsimeni, kaip buvo su tais perukais? Apskelbė visai parapijai... Dievagojaisi tada, kad nė akių daugiau pas jį nerodysi. Ir nėjai jau kuris laikas.

— Na, matai, — pasikasė pakaušį jos žmogus. Kaimynas vis kaimynas. Aš jau ir užmiršau tuos perukus. O reikalas toks: pas jį, kaip žinai, svečiuojasi giminaitė iš Lietuvos. Dabar jis ją išleidęs į Floridą. O mes irgi išsikvietėm tavo pusseserės dukterį. Tai man dabartės kaip tik gera proga pasišnekėt su juo, kaip ten kas, kaip jis ją priėmė, ką pirko, kiek kaštavo... Žinom, koks jis nagas, ale patart vis tiek galės. O dabar visokių šnektų apie tuos iškviestuosius...

— Šnekos šnekom, — numojo ranka Alesė. — Ne visais gali ir tikėti. Ale gal tavo ir teisybė.

Šilinis išėjo. Iki Mikalausko tik trys kvartalai. Pėdina jis susikūprinęs, susirūpinęs, nė į šalis nesidairydamas. Atvažiuos, tai atvažiuos, reiks važinėti į krautuves... Šilinis nemėgsta išlaidų... Juodu su Alese pensininkai, užtenka ir ant duonos, ir ant druskos, kaip tas sako... Nagas jis nėra, neseniai juk apipirko Alesę ir save... Bet taip gera vakarais, kai ji miega, išsitraukti iš senos kojinės paslėptas išsipūtusias banko knygeles, jas peržiūrėti, pavartyti, paskaičiuoti... Net Alesė nežino, kiek jie turi pinigų. Kam moteriai žinot, — svarbu, kad yra. Sužinos, tai ir grizins, — man to reik, man to reik... Iščiūdytų visą kromelį... Nežino nė duktė su žentu, — o kam jiem žinot?

O ta žmonos giminaitė... Rašė, kad gyvena susikimšę vieno kambario ir virtuvės butelyje keturiese — ji su tėvais ir dvylikos metų vaikiuku. Vyras miręs. Teta, dėde, aš labai laiminga, kad galėsiu pamatyti tą turtingą Ameriką, ir jus... Mums nieko nereikia, tik pasimatyti, pasisvečiuoti... — Žinoma, — mąsto Šilinis, — kur čia nieko nereikia... Pamatyti turtingą Ameriką, štai kur ji suka... Bet padėsim, kiek tik galėsim, juk atsimenam, kaip ir mes Vokietijoje badavom, sapnuodami gerus laikus Lietuvoje... Tik po daugelio sunkių metų prasigyvenom. O tų giminių Lietuvoje kaip ir nėr, tai kodėl nepasikviest?

Šilinių duktė su žentu, nors ir gerai gyvena, nusiuntė tik pora siuntinėlių, sako, ir jiem ne pyragai. Naujas namas, nauji baldai, nauji kilimai, baseinas, nauji automobiliai, nauji televizoriai, ir turbūt viskas skolon... Gyvena brangiam rajone, golfuoja, svečiuojasi, o reikia ir atostogų kasmet išvažiuoti — tai į Bahamas, į kokias ten kitokias salas, į Meksiką, Europą... Taip ir gyvena nuo algos iki algos. Daug ko nežino ir Šiliniai, nesikiša į savo vaikų gyvenimą, — jie toli, net kitoj valstijoj, retai matosi. Šilinis apie savo vaikus niekam nesipasakoja, bet šitokios mintys jį vis lydi ir lydi kasdien. Todėl žmonos giminaitės iškvietimui nesipriešino.

Jau čia pat ir Mikalausko namai. Gyvena jis, našlys, vienas, išmokslinęs ir išleidęs į gyvenimą du sūnus, kurių irgi nė vienas negyvena šitam mieste. Auksinių rankų žmogus tas Mikalauskas, daug metų dirbęs baldų fabrike, gauna gerą pensiją. Tačiau gyvena labai kukliai, vaikams nebepadeda, sako, užtektinai pavargom augindami, tegu dabar ir jie pavargsta. Visai nesijaudina, jei sūnūs laiškuos pasiskundžia, kad reiktų naujo automobilio arba kad reiktų keisti namą į geresnį; nieko į tai Mikalauskas neatsako, ir tuo viskas pasibaigia. Taupus, labai taupus jisai, neišleis nė cento kur nereikia, tik lietuvybei aukoja, paragindamas ir Šilinį...

Apsirengęs tai dar turbūt iš Lietuvos atsivežtais drabužiais, kurie jau ne tik naftalinu, bet ir kitokiais neaiškiais kvapais kvepia... O netvarkingas, o apsivėlęs, mat be žmonos, vargšelis, jau keleri metai... Ką čia ir kalbėt. Visuos kambariuos tik ir mėtosi laikraščiai, skudurai, drabužiai, batai... Ir maitinasi jis tik kuo pigiausiai — javainiais, rūgusiu pienu, varške, daržovėmis, duona. Negeria — (gal jau jam daktarai uždraudė, betgi nesisako)... — Pas jį negausi nė čerkutės, — o jei jau kada įvarvins kokį lašelį, tai net ranka dreba. Tik pypkutę vis palina ir palina. Vis dėlto Mikalauskas geras Šilinio bičiulis, iš vieno krašto juodu, mokyklą kartu lankė. O kad per dantį visada traukia, tai ne iš piktos valios. Toks jau jo būdas. Durnystė buvo tada, kai su Alese Šilinis nusipirko tuos brangius perukus. Po to įvykio su policija daugiau jų ir nebenešioja, užkišti jie spintoje tarp skarelių, pirštinių ir šalikų. Atiduos giminaitei...

— Tai kaip, Mikalauskai? — vos įžengęs į vidų prašneko Šilinis. — Turėsi man dabartės papasakot, kaip ten tau su ta giminaite, ar daug išleidai pinigo, aprengei, apdovanojai? Matai, kaimyne, ir mudu su Alese išsikvietėm...

— Sėsk, sėsk, nestrykčiojęs, — išsitraukė iš dantų pypkę Mikalauskas, — va kėdė, pašnekėsim.

Apsidairė aplinkui Šilinis, lyg į ne tuos namus pakliuvęs. Švaru, blizga, gėlių vazonėliai ant staliukų, pats Mikalauskas gražiai apsiskutęs, baltais marškiniais... Na, kas čia dabar pasidarė, suko galvą netikėdamas tuo, ką mato. — Na, tai kur ta tavo giminaitė, ar seniai išleidai ją į tą Floridą?

— Ar Aurelija? Na, ji beveik kad ir ne giminaitė. Tai mano sesers vyro pusseserės tetos iš motinos pusės brolio duktė. Žinai, Šilinėli, neturėjo boba bėdos, tai nusipirko kiaulaitę be uodegos... Prapuoliau, broleli... Du kartus buvo ištekėjusi, bet ne bažnyčioj, o dabar gyvena viena, dirba kažkur prie radijos. Rankutės baltos. Pasisvečiavo pas mane gal pora mėnesių, nusibodo jai, o visko nori... Negi visą krautuvę jai nupirksi. Lyg užsiminiau, kad gal padirbėtų kur valgykloje ar valytoja, tai net supyko... Ji radijoj dirbanti, juodo darbo tai ne... Tik nuo lango prie lango, kaip čia pas jus nuobodu, nei teatrų, nei kino arti... Visi tik užimti, bėga, dirba...

— Tai tu manai, kad ji tinginė? Juk svečias! O tu tuoj — dirbti, dirbti... O kas čia tau taip viską išblizgino, sutvarkė? Gal šventa dvasia? — neiškentė Šilinis.

— Švarą tai ji mėgsta...

— Gal toj Floridoj ji jau ir dirba, o tave norėjo tik paerzinti?

— Taigi, ten pagyvens pas tokią mano tolimą giminaitę, gydytoją, kuri silpnos sveikatos, jau senyvo amžiaus, reikalinga pagalbos. Gal ir užsidirbs? Jau ir aš pavargau. Tik į krautuves ir į krautuves... Pasiūliau jai amžiną atilsį savo žmonos kailinius ir kitus drabužius, tai pavartė, pavartė, suraukė nosį. Dėde, sako, Lietuvoje šitokių jau seniai niekas nenešioja. Kremplino niekas nenori, nesveika, oda nekvėpuoja... Sako, matau, kaip čia moterys pas jus neelegantiškos, prastai rengiasi. Vaikščioja visur su tokiais guminiais bėgiojimo bateliais...

— Na, ką jau čia, Mikalauskai, šneki, — vėl neiškentė Šilinis. — Jie irgi ten nori gražiai apsirengti, o tu jai pasiūlei nuo krakosmečio, senus, nunešiotus...

— A kas čia blogo, Lietuvoj vargas, tai tegu džiaugiasi, kad gauna! O pamatytum, kokia išranki! Tik apelsinai, bananai, vynuogės, geriausia mėsa, užsieniniai sūriai...

— Kaip tau ne sarmata, Mikalauskai, šitaip šnekėt? Ar tu Lietuvoj, Vokietijoj daug kartų valgei apelsinus, bananus, vynuoges? Tai ko dabartės stebiesi? Džiaukis, kad gali savo gerą širdį parodyti, — nežinia iš kur Šiliniui atsirado staigus noras užtarti, apginti tą jam nepažįstamą viešnią. — Atsimeni, kai čia atvykom, kaip seilė varvėdavo, kai pamatydavom visokių gėrybių pilnas parduotuvių lentynas, o nusipirkti negalėdavom?.. O paskui, kai jau prasigyvenom, kai jau užsidirbom, galėjom įsigyti visko, ko tik širdis geidė... Tai ką jau kalbėt apie juos Lietuvoje, kai toki nepritekliai? Nejaugi tu toks šykštuolis? — netikėtai išsprūdo.

Mikalauskas net pažaliavo. Drebančia ranka užsidegė užgesusią pypkę ir lyg niekur nieko pratarė:

— Visi jie ten komunistai! Į bažnyčią nenori eit...

— Į bažnyčią? O tavo ar mano vaikai jau kas sekmadienį, manai, eina į bažnyčią? Kiti ir visai kojos nekelia. O čia gi laisvė, niekas nedraudžia. Ten gi jie taip išauginti, ten iš baimės tėvai nevedė į bažnyčią savo vaikų, gal tik slapta mokė poterių? Ar tu nesupranti, ar kokio galo?

— Nuvarė ji mane visai, — tyliai dėstė Mikalauskas. — Išvažiavom apsipirkti, tai ji ir sako man, kad Lietuvoj jai patarę neiti į tokias parduotuves, kur ant durų parašyta FOR SALE, nes ten pigūs, prasti drabužiai, batai ir visa kita... Na, ką tu į tai pasakysi?

Susimąstė Šilinis. Užtaria, tai užtaria jis tą Mikalausko viešnią, bet ar žino, kaip juodviem su Alese bus? Tačiau vis vien nenusileido:

— Nesistebėkim, kaimyne, kad jie šitoki. Negalima dėl to jų smerkt. O ir jų ne vienas čia sunkiai dirba bet kokį darbą ir džiaugiasi, kai būna apdovanoti kad ir senais, bet gerais drabužiais. Turim padėt, kiek tik galim, gerą širdį parodyt...

— Na,ir pasakei. Gerą širdį... Tūkstančius, taip sunkiai uždirbtus... Daug ji man kaštavo...

— Tai kur dėsi, po velnių? — net paraudęs užriko Šilinis. — Atiduosi viską vaikams? Tu manai, kad jie labai įvertins? Dar susimuš dėl tavo turto!

Šitaip juodu ginčijosi iki vėlaus vakaro. Grįžęs namo, Šilinis viską papasakojo savo Alesei, o naktį ilgai neužmigo, vartydamasis lovoje ir galvodamas, kaip čia jiems dabar bus. Nepažįsta jis tų žmonos giminių, nusiunčia vieną kitą siuntinį, trumpai atsako į jų laiškus. Bet vis tiek žmonos giminaitei nieko nesigailės, aprengs nuo galvos iki kojų... Įtikinėdamas Mikalauską, įtikino jis ir save, jame kažkas atsivėrė, nušvito...

Po kelių savaičių paskambino Mikalauskas.

— Sveikas, Šilini!

— Sveikutis, sveikutis, na, kur buvai prapuolęs, kad nieko negirdėt? Neaplankai, nepaskambini...

— Trumpai, drūtai, Šilini! Kviečiu į vestuves!

— Į vestuves? Kieno? Juk tavo sūnūs ženoti?

— Aš ženijuos, kaimyne!

— Tu ženijies? Ar aš nenugirdau? Su kuo?

— Su Aurelija. Šliūbas mūsų bažnyčioj. Po šliūbo skrendam į Floridą medaus mėnesiui...

Šiliniui vos neiškrito iš rankos telefono ragelis.

„Jono Basanavičiaus tautosakos biblioteka"

DR. JONAS BALYS

Senoji karta yra daug girdėjusi apie dr. Jono Basanavičiaus ilgo gyvenimo (1851-1927) visapusišką veiklą Lietuvos labui ir jo ne taip jau lengvą gyvenimą. Jeigu jis rado laiko ir jėgų daug nuveikti tautosakos srityje anais sunkiais laikais, tai iš tikrųjų nuostabu.

Mokslų akademijos Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas Vilniuje yra pasiryžęs išleisti Jono Basanavičiaus tautosakinius raštus 12-oje tomų. Pirmasis tomas leidėjų dėka jau pasiekė mane, nors truko 80 dienų, su daugybe pašto ir kitokių antspaudų; registruotas siuntinėlis buvo net su dviem lako „blynais" ant sukryžiuotų virvučių kitoje ryšulio pusėje, tarsi tai būtų kokios valstybinės paslaptys. Vakariečiai gali dėl tokios procedūros juoktis, o mus ima piktumas, kad reikia mūsų valdžiai net keleto metų pašto siuntinėlių su knygomis išsiuntimą sutvarkyti. Anksčiau taip nebūdavo nei prie Gorbačiovo, nei prie dabar ujamo Landsbergio. Kas taip patvarkė, vertas bulvinio medalio.

Kieto popieriaus kuklūs viršeliai, kuriuos atvertęs randi: Lietuviškos pasakos įvairios. Pirma knyga. Surinko Jonas Basanavičius. Vilnius: Vaga, 1993. Kitoje lapo pusėje: Parengė Kostas Aleksynas. Įvadą parašė Leonardas Sauka. Paaiškinimai Kosto Aleksyno, Leonardo Saukos. 430 puslapių. Tiražas – 25,000 egzempliorių. Kaina sutartinė. Popierius beveik laikraštinis. Iliustracijų nėra. Knygoje randame 141 pasaką. Jos visos yra perspausdintos iš ankstyvesnių leidinių: A. Schleicher'io, Praha, 1856 (Nr. 1-35); K. Jurkšaičio, Heidelberg, 1898 (Nr. 36-96); K. Brugman'o, Praha, 1857 (Nr. 97-141). Taigi nieko naujo.

Naujas dalykas priedai – paaiškinimai (apie kiekvieną pasaką atskirai, su svetimžodžiams pakaitalais lietuviškais žodžiais) ir žodynėlis (vėl vargstama su tais pačiais svetimžodžiais ir retais žodžiais). Visa tai reikalinga. Tačiau žodynėlis galėjo būti platesnis: yra tekste retų („suvalkietiškų") žodžių, kurie kitų tarmių skaitytojams liks nesuprantami be didžiojo *Lietuvių kalbos žodyno* pagalbos.

Toliau II-IV tomus sudarys tolimesnės tos pačios serijos dalys pagal geografines ar kalbines sritis. Pirmąjį leidimą serijos „Lietuviškos pasakos įvairios" išleido Olševskio „Lietuva" Čikagoje 1904-1905 metais. Paskui iš tų pačių plokščių, be pakeitimų, buvo išleistos keturios laidos, paskutinė Kaune 1928 metais. Visokie populiarizatoriai tas pasakas pasirinkdami naudojo savo populiariems leidiniams ir literatūrino, kaip jiems patiko.

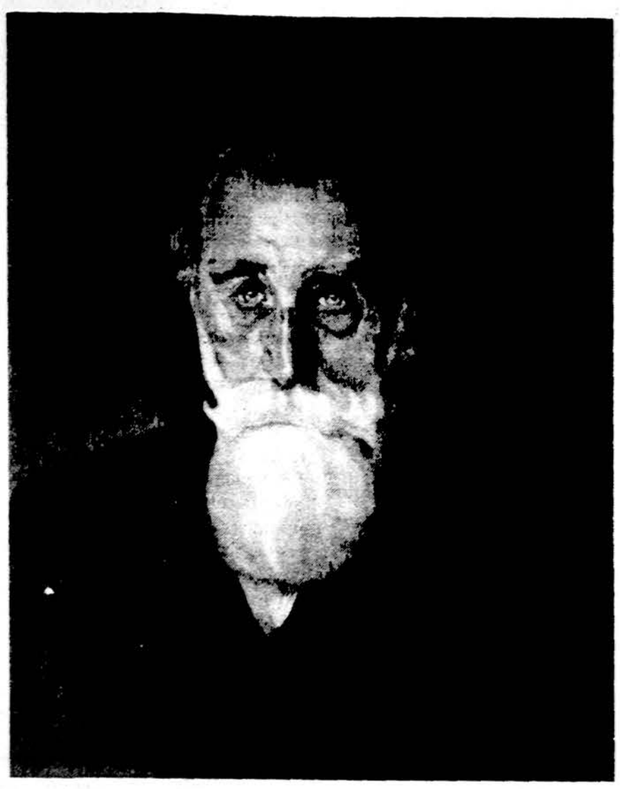

Jonas Šileika

Jono Basanavičiaus portretas, 1924
Drobė, aliejus, 70 x 53 cm

Geriau būtų buvę tą „Biblioteką" pradėti A. Miluko *Dirvos* žurnalo išleistomis pirmosiomis knygomis; *Lietuviszkos pasakos; medėga lietuviszkai mitologijai* (Shenandoah, Pennsylvania, I dalis 1898, II dalis 1902). Tie leidiniai iki šiol nebuvo pakartoti, ir juose paskelbta labai gera medžiaga. Jie sudarys naujosios „Bibliotekos" V ir VI tomus.

Didelis sakmių ir pasakojimų rinkinys yra *Iš gyvenimo lietuviškų vėlių bei velnių* (Čikaga: Olševskio leidinys, 1903; buvo 3-ias leidimas Kaune 1928 metais). Knyga „pasilieka lig šiol neužvaduojama medžiaga lietuvių mitologijai tirti" (*Lietuvių enciklopedija*, II, 245). Pagal naują leidimą, tai bus VII tomas. Didžiąją šios knygos dalį sudaro V. Kalvaičio užrašymai Mažojoje Lietuvoje.

Knygos pradžioje yra stambi 77 puslapių studija „Apie vėles ir nekrokultą senovės lietuvių", kurią daugelis laiko geriausiu Jono Basanavičiaus folkloristiniu darbu. Jis ją rašė po savo žmonos mirties – ją jis labai mylėjo, bet kartu gyveno tik penkerius metus. Ji buvo Čekijos vokietaitė Gabrielė Eleonora Mohl, kurią jis vedė Viennoje 1884 metais. Ji buvo dešimt metų už Joną Basanavičių jaunesnė ir nestiprios sveikatos. Nuėjo kartą į pokylį plona suknele, salėje buvo šalta, persišaldė. Ir koks buvo Jono Basanavičiaus susigraužimas, kai jis, gydytojas, negalėjo išgelbėti savo mylimos žmonos. Tada nebuvo nei antibiotikų, nei sulfa vaistų. Užtat nors tą savo knygą jis dedikavo „Elytės vėlelei" ir ją rašė savo nusiraminimui su didele meile ir dėmesiu.

Jonas Basanavičius padarė folklorininku ir savo jaunesnįjį brolį Vincą (1861-1910), kuris gyveno Ožkabalių kaime. Vilniuje, Lietuvių mokslo draugijoje, kurią įsteigė Jonas Basanavičius 1907 metais ir iki savo mirties buvo tos draugijos pirmininku bei jos metraščio *Lietuvių tauta* redaktorium, ten yra didelis jo brolio Vinco rankraštis, su data 1905, turintis 290 pasakų tekstus, iki šiol neišspausdintus, nes Jono Basanavičiaus pasakų leidimas nutrūko. Šis rankraštis, „Ožkabalių pasakos ir sakmės", bus išspausdintas „Bibliotekos" VIII tome. Tai ir bus didžiausi iki šiol išleisti mūsų pasakų rinkiniai.

Dainas, mįslęs ir kitą tautosaką Jonas Basanavičius pradėjo užrašinėti, dar studentu būdamas. Kaip paprastai, pirmiausia užrašė savo motinos dainas. A. Milukas išspausdino jo *Ožkabalių dainas*, I ir II tomus, Shenandoah, Pennsylvania, V. J. Stagaro spaustuvėje 1902 metais. Perspausdino tada dviejais tomais iš *Dirvos*, lėšom kunigų: A. Kaupo, M. Šedvyčio ir J. Kuro. Tai labai vertingas rinkinys, kuriame yra 420 dainų. Tai bus „Bibliotekos" IX ir X tomai. Dar anksčiau, sudaręs tik 45 dainų rinkinėlį „Ožkabalių dainos", Jonas Basanavičius išspausdino jį Tilžėje 1884 metais.

Jonas Basanavičius rinko įvairių rūšių tautosaką: mįsles (Schleicher'is jas išvertė į vokiečių kalbą), sudarė sąrašą 234 augalų lietuviškų pavadinimų (*Apšvieta* Nr. 10, 1893), „Medėga mūsų tautiškai vaistininkystei (1898 metais, padedant M. Davainiui-Silvestravičiui) ir kt. Tai sudarys „Bibliotekos" XI tomą. Reikalinga ir Jono Basanavičiaus tautosakinių darbų bibliografija.

Sunkiausias redaktoriams uždavinys bus sudaryti XII tomą: tai straipsnių ir studijų tautosakos temomis atranka. Daugiausia jų Jonas Basanavičius buvo paskelbęs *Lietuvių tautoje:* Iš senovės lietuvių mitologijos (1916)*, Gamta lietuvių dainose ir pasakose (1915), Akmens ir vario bei žalvario kultūra lietuvių dainose ir pasakose (1922) ir kt. Jis dainų poetiškas hiperboles palaikė realybe. Vertingi yra šie jo rinkiniai su komentarais: *Vilnius lietuvių dainose* (1925), *Lietuvių raudos* (1926).

O ką daryti su jo prygiškai-trakiškomis studijomis ir jo teorija apie jų atsikėlimą Lietuvon? Didelė Jono Basanavičiaus studija, pareikalavusi kelionių į užsienio bibliotekas ir nemažų išlaidų, yra: Levas lietuvių pasakose ir prygiškai-trakiškoje dailoje (1902-1919). Folkloristas turi daug ką prikišti jo teorijai, kad lietuviai kadaise gyvenę krašte, kur yra liūtų, kitaip neturėtų tokių pasakų. Apie liūtus pasakoja Biblija (pvz., Danielius liūtų narve), matytos jų statulos miestuose ir dvarų parkuose, be to, pasakose vienas gyvulys lengvai gali būti pakeistas kitu, o ir pasakos lengvai keliauja iš vieno krašto į kitą.

„Basanavičiaus bibliotekos" paruošėjai prisiėmė nelengvą uždavinį. Tačiau jis reikalingas atlikti, ir tuo tarpu jie pasirodė gerai dirbą.

* Mitologiškomis temomis vertingiausi yra Jono Basanavičiaus du straipsniai; „Fragmenta mythologiae", paskelbti lietuviškai ir išversti į vokiečių kalbą žurnale *Mitteilungen LLG* 1872 ir 1885 metais (apie laumes, deives, ugnį, Perkūną ir velnią; į vokiečių kalbą išvertė A. Kuršaitis). Ten Jonui Basanavičiui dar nesivaideno trakų-frigų mirażai. Trakų ir frigų senosios kalbos buvo indoeuropietiškos, tai ir visi panašumai tuo remiasi (žr. *Lietuvių enciklopedija*, VI, 411 ir XXXI, 371-374).

Erikas Varnas

Jonas Basanavičius (1851-1927)
Medalis. 1971. Bronza, skersmuo 35 cm

Vytautas V. Landsbergis

Jono Tamulaičio nuotrauka

... kai gatvėj sutiktas žmogelis ima tavęs rimtai klausinėti – kam tu rašinėji tuos kvailus eilėraščius ar kuri filmus – bandai kažką jam atsakyti, pasiteisinti, bet tik pasimeti, nes kurti tautai ar ateities kartoms neužtenka įkvėpimo anei noro, o sutiktasis žmogelis palieka tave nieko taip ir nesupratęs, palieka tave vieną su tavo draugais jų namuose ir jų galvojimais jų galvose ir jų eilėraščiais jų neparašytose knygose, būtent tada ir supranti, kad rašai tam sutil.tajam smalsiam žmogeliui, kurie jau praktiškai yra išnykę, rašai ir tiems draugams, ir tarakonams virtuvėje, ir katinams, dergiantiems laiptinę, ir alkoholikui kaimynui, nesuprantančiam nė žodžio lietuviškai, rašai varnoms virš Vilniaus, artimiesiems kapuose ir dar gyviems Didžiosios Tarybų Lietuvos Kunigaikštystės rašytojams, su kuriais vis mažiau pabendrauji ar vyno beišgeri, tad ir tenka kreiptis per *Draugą* į Kornelijų Platelį ir Liudviką Jakimavičių, kad nepasididžiuotų, užsuktų kada puodeliui kavos, kaip sakoma, paplepėtumėm gražiai ir visa aptartume, kas tautai ir ateities kartoms yra tiesiog būtina..

Vytautas V. Landsbergis

Du eilėraščiai, skirti Liudvikui

I

Čia buvo gyvybė –
diagnozuoja senas prityręs ufonautas
archeologijos mokslų daktaras
nusileidęs į karinį poligoną Pabradėje,
šitos uogos –
jos buvo valgomos,
jas rinkdavo smulkiais pirštukais,
jas ragaudavo čepsėdami,
o šitoj upėj gyveno žuvis,
vardu Leokadija, kuriai ir pasipiršo
tūlas Liudvikas Jakimavičius –
tai jis
įsibridęs iki kelių mėnesienoje
viliodavo ją niekingais blizgučiais kišenėse
murkiančiu gomuriniu balsu
dainuodavo lietuvių
vestuvines dainas,
kol ji pagaliau neištvėrė –
šoko krantan geidulingai virpėdama
ir čia pat, pakrantės melduose,
jam atsidavė...

II

Prieš pat Velykas
Gudijos miškuose nuleido sniegą,
paupių karklynuose
nieko nevalgydamas
Liudvikas meditavo savaitę gal dvi
ir jam regėjosi
kad iš miškų tankmės jį stebi
upėtakio negyvos akys, paskui
atbrido seniokas kerziniais batais
ir tarė – mesk Jakimavičiau
savo tinklus į šalį,
eisiva gaudyti Tikrųjų Žuvelių,
ir sutarė jie sekmadienį turguje
stebuklus rodyti nemokamai –
verst vandenį vynu, atgal ir vėl vynu
bet čia
man apsireiškė pats Jakimavičius
ir treptelėjo koja be gailesčio
ir nugriuvo spinta
su neišskalbtais vystyklais,
su nebaigtais eilėraščiais,
neišgertais puodeliais kavos
ir draugais
tą kavą geriančiais kieme
alyvoms žydint
kaip gražu
galvojau ištiškęs tarsi akvarelė
ir ašaros man veržės pro akis...

Eilėraštis, skirtas Kornelijui

anądien, kai skalbiau
prišlapintus Jono vystyklus
buvo pats pavasaris
ir ant vonios krašto
mylėjosi dvi musės...

staiga kažkas man atsitiko
ir nežinau – ar tai higienos ilgesys
ar paprastas sadizmas
užvaldė mano sąmonę
ir rankos tapo nepaklusnios
amžinajam nežudyk –
vandens sroves aš nevalingai
nukreipiau
į susikibusias muses –
verpetas virš kloakos
ilgai aukas dar syko
siautulingajam meilės sūkury,
paskui nutilo visa ir stojo tyla
tarsi Vienuolio „Paskenduolėj"...

skalbiau toliau mąstydamas
apie mirtį meilės ekstazėje
apie Kamą Sutrą, Šekspyrą ir kitus
kurių dramos irgi pilnos visokių
netikėtumų, bet staiga
pravirko pabudęs Jonas
ir teko viską mest...

Įtarumas ir pinklės

Anatolijaus Rybakovo „Arbato vaikai"

PETRAS MELNIKAS

Valstybines TSRS ir RTFSR premijas laimėjęs Anatolijaus Rybakovo romanas *Arbato vaikai* (Vilnius: Vaga, 1989) išsamiai parodo kelių jaunuolių gyvenimą Maskvoje ketvirtame dešimtmetyje ir Stalino įtarią pasąmonę bei veiklą Kremliuje.

Romano sukirpime dominuoja trys asmenys. Tai komjaunuolis Saša Pankratovas, mylėjęs Varią, kuris įsivelia į politines „klaidas" ir trejiems metams pasiunčiamas gyventi Sibire. Kitas – Sašos draugas Jura Šarokas (kurio apsivogęs brolis kalėjime), po aborto Lenai Budaginai, pakviestas dirbti NKVD, mielai sutinka. Aprašomos jo klastos. Įsiterpia keisti skyriai apie Staliną, kuris sumaniai spendžia pinkles savo varžovui, Leningrado partijos sekretoriui Kirovui, ir gale šis lyg ir „darbininkų klasės priešų" nužudomas.

Sumanymas ir kompozicija intriguoja. Per visą romaną jaučiami sovietiniai nepritekliai, įtarumas, nepasitikėjimas žmogum, valdžios baimė; net pačiose viršūnėse – netikrumas dėl savo aukštos pozicijos. Ir Stalinas netikras savo galia ir todėl ieško kaip atsikratyti savo priešų ir net tų, jį iš baimės palaikančių, draugų. Jam „patikimesni" Molotovas, Kaganovičius, nes nepretenduoja į savarankiškumą. „Iškeltiniai" Kalininas ir Andrejevas, kilę iš liaudies, atrodo, bus su dauguma. „Nepatikimųjų" daug. Tai Kirovas, Ordžonikidzė, Kosioras, Kuibyševas ir Rudzutakas. Šie kilę iš bajorų, nenuoširdūs, kažkada pasisakę prieš jį. Tokie turi būti sunaikinti! Ypač Kirovas ir visas Leningrado opozicijos centras, romane mąsto Stalinas.

Kontrastui rodoma ir kitokio, linksmesnio gyvenimo restoranuose, parkuose, dačose prie upės, o taipgi ir neblogi Sašos ir Juros pažįstami žmonės, giminės. Tai Sašos motina, jo dėdė Markas, Lena, Budaginas, Architektas, Varia, net partinis Sibiro NKVD Alferolovas. Ir, aišku, Kirovas. Tačiau romane daug pinklių, taip kad ir geresnieji tipai atrodo kaip musės sovietinės biurokratijos voratinklyje, labai trumpam praskiedžiantys įtemptą atmosferą.

Autorius įvairiais būdais stengiasi įeiti į Stalino pasąmonę. Bet sunkiai skaitomi šio despoto prisiminimai, erzina skaitytoją jo amžinas įtarumas ir mintys, kad valstybės galvos, kaip Cezaris ir Napoleonas, turėjo būti griežti, siekdami nepopuliarių idėjų.

Autorius Stalinui leidžia girtis. Stalinas save iškelia tuo, kad „sutvarkė" trockininkus, kad per dešimtį metų atsilikusią Rusiją padarė beveik pirmaeile industrine šalim ir nubaudė nepaklusnius, jam pasipriešinusius ūkininkus. Tačiau iš jo grubaus charakterio ir neeilinio įtarumo visam kraštui romane tiesiog spinduliuoja „ypatingas" sovietinis blogis, baisus pasitikėjimas komunistine, beveik religine galia, kuri kaip dievybė viską mato ir visus baudžia.

ĮAMŽINS TĖVO ATMINIMĄ

Architekto Jono Muloko, gyvenusio Los Angeles, sūnus Rimas Mulokas nori įamžinti tėvo atminimą. Panevėžio rajone Berčiūnuose R. Mulokas nori sukurti architektūrinį kryžiaus kelių ansamblį. Berčiūnuose buvo įgyvendintas pirmasis Jono Muloko projektas – Švč. Jėzaus širdies bažnyčia, kuri pokario metais buvo sugriauta. R. Mulokas jau yra įsteigęs kasmetinę Jono Muloko premiją paskutinio kurso studentams architektams.

Suvalkijos sostinės kultūros centras

Prieš keletą mėnesių privatizuotas vienintelis Marijampolės viešbutis tampa Suvalkijos sostinės kultūros centru. Viešbučio restorano salėje jau koncertavo žymūs pramoginės muzikos atlikėjai iš Vilniaus, Kauno, yra pakviesti atvykti populiarūs teatrų aktoriai, koncertavo Kauno kamerinis orkestras. Šis orkestras grojo ir visose Marijampolės mokyklose bei vaikų darželyje, kurį lankos sutrikusio intelekto vaikai. Koncertus apmokėjo viešbučio savininkas bei kitos privačios firmos. Orkestro vadovas, smuikininkas Gediminas Dalinkevičius pasakė, kad Marijampolės viešbučio restorane pasijutęs kaip Italijoje ar Ispanijoje. Didžiąją orkestro programos dalį sudaro Nicola Paganini kūriniai.

Raimundo Katiliaus koncertas Čikagos miesto centre

PETRAS AGLINSKAS

Kovo 22 dieną smuikininkas Raimundas Katilius, su Leonidu Dorfmanu prie fortepijono, atliko labai šaunų ir įspūdingą koncertą Čikagos Roosevelt universiteto Rudolph Ganz auditorijoje. Nors koncertas įvyko antradienio vakarą, tačiau susirinko kad ir ne per didelis būrys klausytojų, jų tarpe daug lietuvių.

Visuomet yra malonumas išgirsti pasaulio vertinamą mūsų vilnietį, Raimundą Katilių. Nuo pat pirmo kūrinio, Edvard Grieg (1843-1907) Sonata in C Major, Op. 45, No. 3, buvo aišku, kad atlikėjai groja kaip lygiagaliai ansamblio nariai, ne tiek kaip solistas su pavaldinio palyda. Tą išryškino šio kūrinio pirmo veiksmo „Allegro molto ed appassionato" antifonija tarp smuiko ir fortepijono. Nors Grieg'o tautinis identitetas labiau ryškus jo choriniuose kūriniuose ir dainose, šio veiksmo kontrastinės tekstūros aiškiai atspindėjo jo norvegišką sielą. Katilius energingai ir preciziškai atliko tremolo pasažus. Antro veiksmo „Allegro espressivo alla romanza" liaudiška melodija buvo paremta tipiškos „grieginės" harmonijos palyda fortepijonu, kurios apgaulingos kadencijos buvo aiškiai apibrėžtos Dorfmano. Trečias veiksmas „Allegro animato" buvo energinga pabaiga šiam kūriniui. Verta paminėti Katiliaus galingą dvie[illegible] ir trijų stygų akordų smičiav[illegible]ą, jo pilną tamsų toną žemų stygų aukštesnių pozicijų pasažuose ir jo meistrišką arpeggio atlikimą. Taip pat galima buvo pasidžiaugti žaismingumu tarp fortepijono ir smuiko pizzicato pasažuose.

Raimundas Katilius

Po to ėjo Sergei Prokofiev (1891-1953) Sonata in f minor, Op. 80, No., kurios pirmo veiksmo „Andante assai" tamsi, melancholiška pradžia grieztai skyrėsi nuo pirmo kūrinio. Šio veiksmo melodijos įtemptas lipimas pustoniais ir jo painūs pasažai su pedalais smuiko partijose buvo nuostabūs savo skausmingu grožiu. Ypatingi buvo Katiliaus virtuoziškai atlikti greiti pasažai, po kurių Dorfmanas prasmingai grojo choralinę palydą fortepijonu. Šios tekstūros mainymas su pizzicato pasažais smuiku prisidėjo prie šio veiksmo keisto patrauklumo. Šio kūrinio antras veiksmas „Allegro brusco" neprisilaikė savo „bruskavimų". Jo daugkartinis besikartojančio motyvo plakimas linksmai erzino „gražesnės" muzikos trokštančius klausytojus, kurių veiduose buvo matyti ta pati apmaudi išraiška, kurią roko muzika klasikinės muzikos klausytojams dažnai iššaukia. Šio veiksmo kontrastai tarp galingų besikartojančių atakų, lyriškai skarjojančių melodijų ir žaismingų „scherzo" punktyruotų ritmų davė Katiliui puikią progą savo virtuozinę techniką ir savo daugialypį muzikalumą meistriškai parodyti. Trečiame veiksme „Andante" Katiliaus pilnas, tamsus tonas vėl pasirodė atliekant šio veiksmo temą, kuri skambėjo puikiu kontrastu su plasnojančiomis figūromis fortepijono palydoje. Šio veiksmo prislopinti smuiko pasažai buvo ypačiai užburiantys, vėl pasirodę drauge su kūrinio pradžios medžiaga fortepijonu energingo ketvirto veiksmo „Allegrissimo" pabaigoj. Rezultatas buvo efektinga lanko forma: kūrinys pasibaigė su ta pačia melancholiška dvasia, su kuria jis prasidėjo.

Po trumpos pertraukos atlikėjai grįžo atgal į sceną sugroti Cesare Franck (1822-90) Sonata in A Major, sukurtą 1886 metais. Šis keturių veiksmų kūrinys „Allegretto ben moderato", „Allegro", „Recitativo-Fantasia ben moderato", ir „Allegretto poco mosso" buvo tirščiausias ir labiausiai komplikuotas iš visų trijų šio koncerto sonatų. Savo chromatizacijose ir sąmoningu motyvinių ir kitų muzikalinių elementų išvystymu šis kūrinys atspindi Wagner'io ir Liszt'o įtaką, drauge išpranašaudamas Debussy harmoninius išradimus. Leonidas Dorfmanas turėjo progos šauniai pasirodyti šio kūrinio virtuoziška fortepijono palyda, ypač antrame veiksme. Turiu prisipažinti, kad šis kūrinys, ypač kai jisai buvo pagrotas po dviejų, ilgų, sudėtingų sonatų, mano jau maloniai prisotintoms ausims buvo per tirštas, kad galėtų, jos jį gardžiai priimti.

Atgaiva ausims atėjo per Craig P. First (g. 1960) Two by One, smuikui solo. Šis kūrinys parašytas 1993 metais Raimundui Katiliui, siekiant išnaudoti ir visų pirma išreikšti atlikėjo virtuoziškumą. Sugalvotas kaipo „duetas" vienam atlikėjui, šis kūrinys, pilnas moderniškų gestų, kontrastinių elementų susikryžiavimų, grieztai besiskiriančių dinamikų, registrų ir tembrų, sėkmingai sukelia kompozitoriaus siektą efektą sudaryti iliuziją, kad groja du skirtingi smuikai. Šį kūrinį pirmą sykį išgirdau Vilniuje per 1993 metų Baltijos kraštų muzikos festivalį „Gaida". Buvo aišku, kad kovo mėnesį jo atlikimas Ganz salėje buvo daug energingesnis, kad Katilius šį sykį grojo šį kūrinį su tikru įkvėpimu, kad buvo ypač svarbu dėl to, kad tokio subjektyvaus solo kūrinio pasisekimas priklauso nepaprastai daug nuo atlikėjo to momento dvasinės būties. Po kūrinio pabaigos solistas iškvietė kompozitorių Craig P. First prie scenos, kur jisai ir Raimundas Katilius buvo nuoširdžiai klausytojų pasveikinti aplodismentais.

Po tokios ilgos ir sudėtingos programos, per paskutinį kūrinį, Nicolo Paganini (1782-1840) Variations on the G string on a theme from Rossini's opera, Moses in Egypt, Katiliaus intonacija truputį pradėjo kartkartėmis šlubuoti, ir retkarčiais fortepijonas su smuiku ritmiškai nesusiderino. Bet šis kūrinys, savo juokdarišku virtuoziškumu, buvo pilnas atsipalaiduojančios energijos, tikras „ho down", ir užtai nesusiderinimai, kokių jų bebuvo, neatėmė kūriniui jo efektyvumą kaipo sėkmingo šio puikaus koncerto finalo.

Po garsių ir nuoširdžių aplodismentų bei, atsistojus, ovacijų bisui Raimundas Katilius išėmė 3 milijonų dolerių vertės Antonio Stradivarius, kuris jam buvo paskolintas Čikagos Bein ir Fuschi smuikų parduotuvės, ir aistringai sugrojo Vitalio Chacconne.

Šiame koncerte pasitenkinimo netrūko. Publika išgirdo pasaulinio masto smuikininką. Raimundas Katilius visuomet yra inspiracija. Jisai yra atlikėjas, visiškai atsidavęs savo menui. Tą galima jausti iš kiekvieno jo pagroto tono, jo visiško savo muzikos išgyvenimo. Mes galime džiaugtis ir didžiuotis, turėdami tokio aukšto lygio menininką mūsų tarpe. Nekantriai lauksiu ir tikrai siūlau visiems nepraleisti ateinančios progos išgirsti smuikininką Raimundą Katilių.

1990 metais: Jūra ir Aleksandras Kučiūnai savo namuose.

Pokalbis su muziku Aleksandru Kučiūnu

(Atkelta iš 1 psl.)

– Su Vytautu Marijošiumi pasidalinom dirigento pareigomis Margučio Čikagoje surengtame „Lietuvos operos prisiminimų" koncerte Orchestra Hall su miesto simfoniniu orkestru. Kada tai įvyko? Labai seniai – 1951-aisiais. Susilaukėm anuomet daug entuziastingos publikos ir neblogų atsiliepimų amerikiečių spaudoje.

Įsikūrus Čikagos Lietuvių operai be pirmojo Rigoletto su nuostabiuoju dainininku-aktoriumi Vladu Baltrušaičiu prisiminčiau dar ir Aidą, Carmen, Traviatą su Lilija Šukyte, ypatingai pažymėčiau Fidelio su mūsų „naminėmis" įžymybėmis ir, be abejo, tavo paminėtąjį Verdi Requiem. Žinoma, maloniausia buvo atlikti savąsias lietuviškas operas. Tik pagalvok, kad Karnavičiaus Gražina dusyk pripildė didžiuosius Civic Operos rūmus, Santvaro-Gaidelio Dana statėm net keturis kartus, taipogi ir Banaičio Jūratė ir Kastytis netikėtai susilaukė didelio pasisekimo. Pastarąją įrašėm į plokšteles – taip pat nemažas įvykis mūsų muzikinėje veikloje.

– Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Čikagoje dažnai lankosi mūsų tėvynainiai – dainininkai ir instrumentalistai. Dabar ir mūsų opera be jų pagalbos negalėtų gyvuoti. Ką galėtumei apie juos pasakyti?

– Gyvendamas tolokai nuo Čikagos, retai benuvažiuoju į koncertus. Bet girdėtieji Lietuvos muzikos menininkai paliko man iš tikrųjų labai gerą įspūdį. Tai tikri profesionalai. Pasigedau vieno, būtent lietuviškos muzikos išsamesnio demonstravimo. (Juk tikriausiai prisimeni, kaip mes rečitaliuose, koncertuose atlikdavome nemaža mūsų kompozitorių kūrinių, dainavom puikias Gruodžio, Banaičio dainas, net sunkesnes Jakubėno, Kačinsko kompozicijas.) Nūdien atvykstančių iš Lietuvos instrumentalistų bei vokalistų koncertuose tegirdim vis tas pačias populiariąsias arijas bei dainas, dažnai grojamas sonatas, pjeses. Derėtų atsiminti, kad muzikos menininkai, nors ir labai gabūs, vis dėlto greitai nuskęsta užmarštin. Kas pasilieka, tai tautos kūrėjų darbai. Iš čia žvelgdami, gaunam įspūdį, kad Lietuvoje jie nelabai puoselėjami.

– Prisimenu, tavo 25-ojo gimtadienio proga, 1939 metais Spaudos fondo knygyno langai buvo išpuošti Tavo naujovišku stilium parašyta knyga apie Wagner'į. Kiek vėliau Tavo rašiniu buvo pažymėtas ir Čaikovskio gimtadienis. Jį Kauno teatre ir valstybiniam radiofone skaitė žymus dramos aktorius Henrikas Kačinskas. Jau jaunystėje rašytas žodis tau nebuvo svetimas. Pasitraukęs iš muzikinio gyvenimo, ką šiuo metu darai ir ar ką nors rašai?

– Nerašau, bet tiktai rašinėju. Kasdien prisėdu valandėlei prie rašomosios mašinėlės. Kartais šis tas pavyksta, bet dažniau nesiseka. Mat vienas dalykas sėdėti valandų valandas prie fortepijono, o daug sunkiau rašyti, taisyti, kitą dieną mesti į popierdėžę, paskui vėl iš naujo... Tiesa, užrašų, dienoraštinių prasitarimų prisikrovė pas mane net trys stori aplankai. Reikėtų gal kada imtis korektūros ir perrašymo, bet klausiu savęs; kas skaitys, kam įdomu?.. Kita vertus, kai esi „užprogramuotas" paskutiniam atodūsiui, belieka rašinėjimas sau pačiam.

– Mielas Aleksandrai, dėkojame tau už nuoširdžius ir atvirus pasisakymus. Žinau, kad tavo buvę mokiniai, dainininkai, Lietuvių Opera ir visuomenė džiaugiasi, kad esi mūsų tarpe ir didžiuojasi tavo darbais. Linkime tau daug sveikų ir kūrybingų metų!

Naujos knygos

Birutės Pūkelevičiūtės poezija ispaniškai

Su Birutės Pūkelevičiūtės poezija ispanai jau gerokai susipažino 1991 metais, kai šiam žanrui pagrindinį dėmesį skirianti leidykla El Bardo Barcelonoje išleido šiandieninės lietuvių poezijos antologiją: *Voces en el silencio. Poesia lituana contemporanea.* Antologiją su visu įvadu paruošė vertėja Birutė Ciplijauskaitė. Leidinyje buvo ir penki puslapiai Birutės Pūkelevičiūtės poezijos.

Dabar ir vėl kita labai moderni katalikiška leidykla El Ciervo Barcelonoje atskiru leidiniu išleido Birutės Pūkelevičiūtės „Raudą", tą partizaninės temos nepamirštamą gabalą mūsų literatūroje, išverstą ispanų kalbon taipgi Birutės Ciplijauskaitės su atitinkamu vertėjos įvadu. Pati poetiškoji „Rauda" yra antroji dalis 1990 metais išėjusios autorės knygos *Atradimo ruduo.* Prie „Raudos" ten matome jos paantraštę: (Lietuvos partizano apgarbstymas). Panašiai padaryta ir ispaniškame „Raudos" leidinyje: *Planto. (Elegia por un guerrillero lituano).* Autoriniuos literatūros vakaruos „Rauda" ne kartą buvo įspūdingai deklamuota pačios Birutės Pūkelevičiūtės. Dabar, išversta į ispanų kalbą, „Rauda" jau susilaukė taipgi labai palankių atsiliepimų. Gal todėl, kad ispanų dvasiai yra artimas mirties išaukštinimas. O viename bičiuliškame laiške į Čikagą pati autorė rašo: „Manau, kad šio leidinio pasirodymas svarbus ne vien man, nes Lietuvoj šiuo metu bandoma partizanų ‚aurą" sumenkinti". Be kita ko, „Raudos" leidyklos El Ciervo vardas reiškia „Briedis": lotyniškas užrašas prie leidyklos emblemos „Sicut cervus" – „kaip ištroškęs briedis" ir t.t.

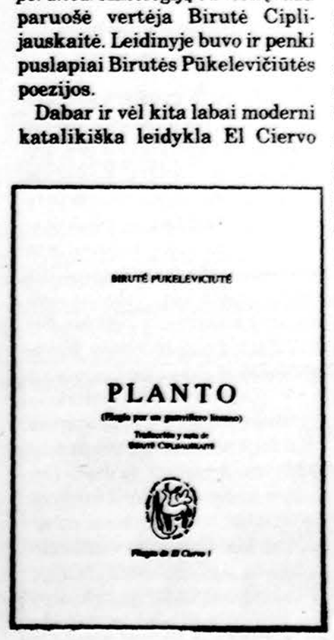

Po Čikagos „Vaidilutės" teatro kolektyvo pastatyto Petro Vaičiūno melodramos „Nuodėmingas angelas" spektaklio šių metų kovo 26 dieną Jaunimo centre, Čikagoje: (iš kairės) režisierė Irena Leonavičiūtė-Bratkauskienė ir dalis spektaklyje vaidinančių aktorių – Vidas Dumašius, Aldona Marija Jurkutė, Viktoras Radvila, Skirmantė Jakštaitė, Lilija Jasaitė.

Jono Tamulaičio nuotrauka

Lietuvos užsienio politika ir užsienio lietuviai

(Atkelta iš 2 psl.)

vyriausybei, opozicijai Lietuvoje ir lietuviams už Lietuvos reikia priminti lojalios opozicijos sąvoką.

Susiderinus pagrindiniais klausimais užsienio lietuviai turėtų jausti pareigą stengtis, kaip savojo gyvenamo krašto piliečiai, veikti Amerikos valdžios nusiteikimą. Kreiptis tiek į vyriausybės, tiek į senato bei atstovų rūmų ir vietinės spaudos nuomonę. Kaip gaila, kad nebeturime kun. Kazimiero Pugevičiaus didelį pasitikėjimą anuomet įsigijusios grupelės pasišventusių spaudos darbuotojų Amerikoje.

Tai dar ne viskas. Pastaruoju metu Vidurio Europos tautinės mažumos Amerikoje nieko gero savo kraštams nepasiekė. Neturi bendros politikos, vedančios prie kai kurių bendrų siekių. Neužtektinai Amerika kreipė dėmesio į Rusijos kaimynų problemas, Vidurio Europos stabilizacijos galimybes ir juokingai mažai skyrė pinigų buvusiems komunistų rankose kraštams. Washington'as ir toliau paperka tų bendrijų kai kuriuos vadus, duodamas jiems valdžioje darbus ar kitokias privilegijas. Likusiųjų dauguma, dirbdami paskirai, mažai ką pasiekia. Aukščiausias laikas, kad lenkai, čekai, ukrainiečiai, baltai ir kiti jų kaimynai, kaip vieninga grupė, dirbtų Washington'e paveikti valdžią ne tik dėl užsienio politikos, bet ir dėl paskolų savo tautos valstybėms.

Antanas Kučys, VILEIŠIAI. Trijų brolių darbai tautai. Čikaga: Devenių kultūrinis fondas, 1993. Spaudė Mykolo Morkūno spaustuvė, Chicago, Illinois. 624 puslapiai. Gaunama „Drauge". Kaina – 27 doleriai.

Antanas Masionis. ATEITININKŲ DVASIA NEPALŪŽO. Čikaga: „Ateities" leidykla, 1992 m. Viršelis – Jono Kuprio. Spaudė „Draugo" spaustuvė, Chicago, Illinois. 214 puslapių. Gaunama „Drauge". Kaina – 10 dolerių.